„Problema națională” la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău

Ion Valer XENOFONTOV

„Problema națională”, inclusă încă în Manifestul Partidului Comunist al URSS, era una de sorginte conflictual-provocatoare în societatea sovietică. Se miza pe înlăturarea reprezentanților elitelor național-intelectuale ale popoarelor sovietice, deoarece ele constituiau unicul bastion ce se opunea globalizării comuniste. În cazul Moldovei sovietice, „problema națională” a avut un element specific, diferit de alte republici neruse din cadrul Uniunii Sovietice. De exemplu, în comparație cu țările baltice, unde națiuni întregi au fost încorporate în statul sovietic, „națiunea moldovenească” a fost ruptă de cea română. Din acest considerent, s-a atentat la identitate prin interzicerea alfabetului latin și a limbii române. Potrivit deciziei Ministerului Învățământului Superior al URSS din 19 noiembrie 1954, *Cu privire la studierea limbii ruse de către studenții băștinași din republicile unionale*, s-a decis ca studierea unei limbi străine să fie înlocuită cu învățarea obligatorie a limbii ruse.

Cadrele trimise în Moldova sovietică trebuiau să asigure învățământul superior, dar, „fiind purtătoare de cultură și de civilizație sovietică de sorginte rusă și vorbitoare de limbă rusă, nu se potriveau, cel puțin formal, cu declarațiile propagandistice de creare a unui învățământ „în limba moldovenească și pentru moldoveni”. În contextul în care limba rusă constituia, inclusiv, un impediment în studii, absolvenții școlilor moldovenești ezitau să se înscrie la instituțiile de învățământ superior. Aceasta venea în contradicție cu directivele oficiale, care promovau educarea „cadrelor naționale”. Drept studiu de caz am analizat situația la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC), instituție de învățământ superior, constituită în 1945. Datele statistice sunt relevante. Din contingentul de 1 144 de studenți ai ISMC, în anul de studii 1946-1947, după structura etno-națională, doar 91 (7,97%) erau moldoveni, 518 (45,4%) – ruși, 133 (11,6%) – ucraineni, 348 (30,5%) – evrei, 51 (4,4%) – alte naționalități. Treptat, situația înclină ușor în favoarea populației autohtone. La zece ani de la fondarea Institutului, din cei 1 651 de studenți, 895 erau moldoveni.

Cel care s-a opus deschis și vehement politicilor de deznaționalizare și de rusificare în Moldova sovietică a fost Nicolae Testemițanu, ministrul Ocrotirii Sănătății al RSS Moldovenești în anii 1963-1968, anterior rector al ISMC (1959-1963). În exclusivitate pentru învățământul superior din RSS Moldovenească, la ISMC a promovat moldoveni în domeniul medicinei și a introdus predarea în limba română. În contextul unui regim totalitar, această încercare a eșuat. Cei care au susținut tendința de a introduce în sistemul de învățământ limba națională a populației majoritare au avut de suferit, au fost înlăturați din posturi, mulți dintre aceștia au fost nevoiți să părăsească instituția. Au urmat presiuni, numeroase scrisori anonime ale subalternilor vorbitori de limbă rusă („toate scrisorile au un caracter binevoitor, nu conțin nimic regizat"), „atenționări de pe teren" ale „unor comuniști". Semnatarul unei plângeri constată revoltat că „naționalismul a înflorit într-atât de mult, încât la Institutul de Medicină mai toate disciplinele sunt predate în limba moldovenească".

În cazul unicei instituții de învățământ superior din domeniul medical din RSSM, au fost încercări curajoase, – venite din interiorul conducerii Ministerului și a Institutului –, pentru a sfida sistemul administrativ de comandă.